

Královecké mosty

Petr Valášek

Königsberg/Královec, východní Prusko, červen 1939

Halku jsem poprvé viděl na Dřevěném mostě, *Holzbrücke*, přes Novou Pregolu. Šel jsem zrovna ke Komorowskému pro chleba a margarín. Zastavil jsem se a vyjeveně na ni civěl. Stála na mostě opřená o zábradlí v krátkých bílých šatech, dívala se na katedrálu a plivala do řeky. Kaštanové vlasy jí splývaly až na ramena a oči, ty její obří hnědé oči jako dva ořechové koláče se najednou otočily přímo na mě a já jsem ztuhnul jako myš zhypnotizovaná hadem.

„Hledáš něco?“

Jasně, že hledám. Hledám svůj hlas ztracený někde v žaludku, hledám odpověď, která by nebyla trapná, hledám jakákoliv slova, která by dávala smysl. Mlčím.

„No, tak co, jsi němý?“

„Ehm...“ snažím se rychle něco vymyslet, „víš...víš o tom, že ten tvůj plivanec dopluje po řece až do doků u pevnosti? A kdybys plivla silněji, tak možná až za záliv do Pilavy.“

„Jo, a kam bys doplivil ty?“ zasmála se.

Opřel jsem se vedle ní o zábradlí.

„Pche, já klidně plivnu rovnou do Polska, koukej, *tfu!*“

„A já do Švédska! *Tfu!*“

„A já do...do Anglie! *Tfu!*“

Září 1939

„Wojtku, víš, co je nového?“ zeptala se mě Halka a hlas se jí trochu chvěl strachem. „Němci odvěkli studenty z univerzity.“ To jsem věděl. Je válka. Němci obsadili Polsko a s námi Poláky v Prusku se taky moc nemažou. Máma doma celé večery sedí a brečí. A Krystyně od nás ze třídy zabili bráchu, co byl na univerzitě. Všechny lidi od nich z kruhu. A profesory.

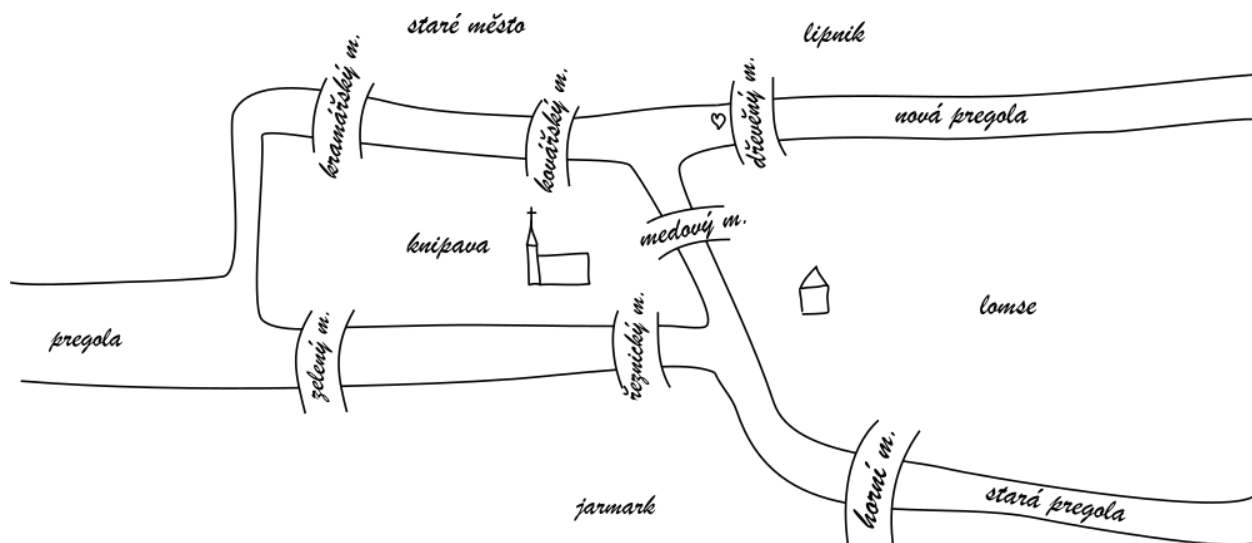
„Neboj, Hali, já nás ochráním.“ Byl to nesmysl, bylo nám čtrnáct, kdyby nás Němci odvedli, nikdo by nic nemohl. Ale byl jsem hloupý a zamilovaný.

„Stačí, když mi dáš pusku a já ti odpřisáhnu, že na tebe nikdo ani nesáhne,“ chvástal jsem se. Halka se usmála a jen tak lehce pohodila hlavou, takže jí volná hříva nádherných hnědých vlasů dopadla v ladném oblouku za rameno. Byla až neskutečná a já jsem byl zbrklý kluk, se kterým cloumalo mládí. Pohladil jsem ji po tváři, jemně vjel rukou do vlasů na zátylku a malinko si ji přitáhl k sobě. Tohle jsem trénoval doma s polštářem tisíckrát, ale stejně jsem byl rudý jako rak a ruka se mi klepala. Přivřel jsem oči a přiblížil rty k jejím, ale najednou se mi vysmekla, zasmála se a začala takovými kroky, jako když tancujete polku, poskakovat po mostě. Sakra. Sakra.

„Dám ti pusku, ale až se mnou přejdeš všechny královecké mosty. Ale pozor: každý most musíme přejít jenom jednou!“

Na nic jsem nečekal. Chytl jsem ji za ruku a rozběhli jsme se po Dřevěném mostě z Lomse do Lipniku, potom po Kovářském kolem katedrály na Knipavě a po Řeznickém až dolů přes jarmark, Horním mostem zpátky na Lomse a Medovým mostem na Knipavu a nakonec ještě Kramářským mostem na Staré město, kde jsme se celí usmátí a udýchaní zastavili. Když jsem se trochu uklidnil, znovu jsem ji pohladil po tváři, ale teď už se mi vysmekla hned.

„Ne ne, ještě jsme nepřešli Zelený most, a tam se už nedostaneme! Já už musím, Wojtku, tak zas někdy!“ zavolala na mě Halka zvesela a odcupitala tou svojí polkou pryč. Zůstal jsem tam stát a nechápal jsem, co se stalo. Byl jsem jako opilý kouzelným hřejivým lektvarem, ale přitom jsem se cítil, jako by mi mezi prsty něco uteklo. Jak se mi mohlo stát, že jsem jeden most minul? Vždyť znám Královec jako svoje boty! Cestou domů jsem přemýšlel, kde jsem mohl zahrnout jinak, ale na nic jsem nepřišel. Doma jsem si to musel celé nakreslit:

Máme v Královcu sedm mostů a hned pět jich vede z ostrova Knipava, kde je katedrála. Dva na sever do Starého města, dva na jih k jarmarku a jeden na ostrov Lomse, kde bydlím. Poslední dva vedou od nás: Dřevěný, který už znáte, a Horní, co vede na jarmark. Chodil jsem po papíře prstem, pak jsem si i čmáral a zkoušel různé možnosti, až mi dohořel poslední kousek svíčky a musel jsem jít spát. Žádnou cestu, která by prošla každý most přesně jednou, jsem nenašel. Zatracená Halka, já jí to spočítám, tyhle vtípky!

Březen 1942

Halku jsem od té doby neviděl. Dva a půl roku! Byl zákaz vycházení, pak začali bombardovat Rusi a nakonec nám Polákům zakázali vstup do německých čtvrtí úplně. Musíme nosit na kabátě P, jako Polák. Tak všechny chlapy a kluky, co jim bylo patnáct, odvedli na práci do doků. Bydlíme na ubytovně u nás na Lomse, Němci nás hlídají ve dne v noci. Ráno jdeme do doků a natíráme tam německé válečné lodě takovým černým sajrajtem, večer mě z toho vždycky bolí hlava. Je mi hrozně, pořád myslím na Halku, co se s ní mohlo stát.

Listopad 1942

Stalo se něco úžasného! Včera, když jsme šli na robotu, strážní nás nechali stát na Dřevěném mostě. Dělají to tak vždycky, čekáme tam na druhou četbu z Lipky, abychom do doků přišli najednou. Opřel jsem se o zábradlí a pozoroval okolí. Jak jsem se nakláněl z mostu nad řeku, najednou jsem uviděl zespodu v zábradlí zastrčeného něco bílého. Byl to lístek papíru, tak jsem ho rozbil a málem se mi zastavilo srdce. Stálo tam:

Wojtku, ozvi se. Halka.

Najednou má život zase smysl! Máme tajnou skrýš, kde si můžeme předávat zprávy. Hned večer jsem napsal odpověď a další den ji strčil na stejné místo.

Halko moje milá,

byl jsem tak šťastný, když jsem našel Tvůj vzkaz! Doufám, že jsi v pořádku a že najdeš tenhle dopis. Napiš mi o všem, co se ti děje, jak se máš, kde jsi, co děláš a co potřebuješ. Těším se na každé tvoje slůvko! Já teď musím dělat pro Němce v docích, natíráme tam lodě a s chlapama přemýšlíme, jak bychom jim aspoň něco provedli. Ale je to těžké, nic nemáme, nesmíme vůbec ven a tahle skrýš na mostě je jediný způsob, jak se dorozumět se světem venku.

Vzpomínáš si na to, jak jsi mi nechtěla dát pusku, dokud spolu nepřejdeme všechny mosty, každý jednou? Lámal jsem si s tou hádankou hlavu a myslím, že jsi mě docela napálila, a že takovou procházku nejde udělat. Napiš mi, jestli to je tak, jak si myslím.

Tvůj Wojtek

To víte, že jsem pak kontroloval most každý den. Ve středu ráno tam dopis nebyl. Další tři dny jsem byl napjatý jak struna. Vzala ho Halka a odpoví, nebo ho našel někdo jiný? Nebo se ztratil? Ale v sobotu ráno jsem tam našel odpověď. O přestávce na oběd jsem si ji přečetl:

Milý Wojtku,

děkuji Ti za dopis, moc mne potěšil. Jsem živá a zdravá. Pracuji teď pro Korvettenkapitána Webera a jeho paní. Dělám tady všechno, vařím, uklízím, peru, žehlím, nakupuji, o psy se starám, ale není to tak hrozné. Dostanu najíst, nebijí mne, Frau Weber je celý den zavřená doma a volá mne, jen když chce čaj. Pan kapitán je zase pořád na velitelství nebo v hospodě. Občas se opije a začne střílet ze samopalu do vzduchu, ale jinak je tady klid.

Je mi líto, že musíš dělat v docích, slyšela jsem Herr Webera říkat, že to tam příšerně smrdí a že tam naši padají do mdlob. Vydrž, Wojtku, myslím na tebe! Kdybych ti mohla nějak pomoci, poslat třeba něco malinkého, co se vejde do té vydlabané díry na zábradlí, dej vědět. Můžu ven jenom na nákupy a Frau dobře hlídá, abych se venku necourala, ale když jdu v úterý nebo v pátek pro maso, tak se můžu stavít na mostě.

S těmi mosty máš pravdu, trochu jsem si z tebe vystřelila. Ta hádanka se jmenuje Sedm mostů města Královce a je už hodně stará. Vyprávěl mi o ní dědeček, když jsme se procházeli po městě. Kdysi si prý ctihodní občané Královce krátili chvíli tím, že vymýšleli způsob, jak projít všechny mosty jen jednou, přesně, jak jsem to chtěla po tobě já. Nikdo to nedokázal, ale zkoušeli to pořád. Až pak přišel slavný matematik, pan Euler, a dokázal, že to nejde! Protože z každého místa vedou tři mosty nebo pět, prostě lichý počet. Nemůžeš mít tolik lichých míst, protože bys na všech musel začínat nebo končit! Takže takovou procházku nejde udělat.

Dědeček mi vyprávěl spoustu takových chytrých věcí o Královci i o lidech, kteří tu žili, o panu Kantovi a jeho čistém rozumu, panu Hilbertovi a jeho hotelu s nekonečně hosty, panu Minkowském, který pomáhal slavnému panu Einsteinovi a dalších. Moc se mi po dědečkovi stýská, ale teď zrovna se mi ještě více stýská po tobě a po časech před válkou, kdy jsme mohli chodit po našich mostech a vyprávět si. Wojtku, napiš co nejdříve!

Halka

Zbytek dne jsem byl jako vyměněný. Měl jsem radost, že mi Halka napsala a že je v pořádku. A taky jsem měl vztek na válku, na Němce, na všechno kolem. Chtěl jsem něco udělat. Když jsme seděli večer na ubytovně u čaje, zkusil jsem na to přivést řeč.

„Chlapi, nedala by se ta blbá loď, co ji natíráme, nějak poškodit, aby Němec aspoň trochu trpěl?“

„Leda že bys někde sehnal *pancerfaust*, mladej,“ zachechtal se Antek.

„Možná by stačily i dva tři granáty, jestli máš po kapsách,“ přidal se Januš. Teď už se mi smáli všichni.

„Neblbněte, myslím to vážně. Moje kamarádka dělá u oficíra od mariňáků, možná by tam mohla něco sehnat.“

„Koukejte, Wojtek má holku! A chce si před ní hrát na hrdinu!“

„Není to moje holka! A jestli nechcete proti Němcům nic opravdového udělat, tak jste akorát kecalové a zbabělci!“

„Tak tos už přehnal, mladej!“ otočil se na mě Antek a chytnul mě pod krkem.

„Chlapi, nebijte se,“ uklidňoval situaci Stašek, „kluk nemluví špatně. Co kdyby třeba ta jeho květinka šlohla pár nábojů a udělali jsme trubkovou bombu?“

„To je blbost,“ ozval se brýlatý Marian. Marian učil na univerzitě přírodní vědy, ale vyhodili ho už ve třiatřicátém kvůli prožidovským názorům. To mu asi zachránilo život, teď by ho bývali popravili. „Trubková bomba může dvoukilotunový Zerstörer tak maximálně polechtat. To by chtělo pořádnou ránu. Třeba aceton peroxidem.“

„A dá se to udělat? Co na to potřebuješ?“

„Ředidlo tady máme, že jo, takže kdyby slečna sehnala ještě čistič odpadů a bělidlo, tak by se o tom dalo uvažovat.“

„A jak to zapálíš?“

„Prosím tě, do toho stačí ťuknout.“

„Bacha, Steiner jde!“

Milá Halko,

strašně se mi po tobě stýská a chtěl bych být s tebou a taky aby tahle blbá válka skončila. Konečně jsme se s chlapama v doku domluvili, co je třeba udělat. Potřebovali bychom, aby sis od Weberových „vypůjčila“ nějaké čisticí prostředky. Podívej se, jestli máte čistič odpadů s kyselinou, a jestli nemáte peroxid na bělení, bývá to třeba na skvrny od krve. Potřebujeme toho tolik, kolik zvládneš sehnat. Ale jenom tak, aby si toho Frau nevšimla. Dávej na sebe pozor.

Tvůj Wojtek

Milý Wojtku,

budu ti sem dávat všechno, co seženu, o úklid se starám já, nikdo si nevšimne, že zmizí čisticí prostředky. Zkusím to vřdycky odpoledne, až bude tma, přivázat provázek, aby to viselo pod mostem a nebylo shora vidět, ale musíš to hned ráno sebrat. A taky si musíme přestat psát, protože tohle už není legrace, kdyby to někdo našel. Hlavně buďte opatrní, ať se vám nic zlého nestane. Modlím se za tebe.

Halka

Milá Halko,

jsi ta nejúžasnější holka na světě! Souhlasím, že bychom si raději neměli psát. Jenom bychom potřebovali vědět, jestli se naše akce povede. Dám ti vědět, až to bude a ty zkus prosím nějak zjistit z toho, co Herr Weber vykládá, jestli marína nepřišla o loď. Zahajuju dopisní klid.

Tvůj Wojtek

Únor 1943

Předevčírem byl velký den! Celou zimu jsem pod postelí schovával zásoby kyseliny a peroxidu a minulý týden se Marian pustil do výroby. Bylo to o život, stačí jeden neopatrný pohyb a celá ubytovna letí do vzduchu. Laboratorní pomůcky samozřejmě taky neměl, všechno se míchalo v hrnkách a vážilo na vahách vyrobených z ramínka na šaty, tkaniček a víček od plechovek s barvami. Ale nakonec se to povedlo a měli jsme jednu dávku na pořádnou ránu. Naštěstí jsme to stihli ještě v největším mrazu, protože jsme měli připravenou fintu, aby to nebouchlo moc brzy. Na jeden čerstvě natřený torpédoborec jsme pod záď ke šroubu přilepili plechovku plnou ledu, ve kterém byl ten poklad zamražený, to celé obalené v mojí košili, aby to nebouchlo předčasně. Plánovali jsme, že až bude loď na volném moři a šroub se rozjede naplno, hřídle se zahřeje, roztaví led a výbušnina bude volná. A pak, *bum!* A předevčírem konečně *Zerstörer Z24* vyplul z královeckých doků. Napsal jsem Halce šifrovanou zprávu, bez oslovení, bez podpisu:

David má nabitý prak.

To mělo znamenat, že má začít sledovat, jestli Weber nebude mluvit o ztracené lodi. Dnes jsem našel stejně stručnou odpověď:

Spadla lžička do kafička.

To byl jasný kód pro to, že se to povedlo a loď se potopila. Když jsem to vykládal chlapům, dostal jsem hobla, ale já jsem jenom nosil věci. Podle mě největší hrdina je Marian. A samozřejmě Halka.

Duben 1944

Konec války se nejspíš blíží, ale nikdo neví, jestli to přežijeme. Minulý týden Angličani dvakrát bombardovali Královec a bomby se nedívají, jestli trefí Němce, nebo Poláka. Polovina domů v polské čtvrti je zničených, spousta lidí to nepřežila. Nucené práce byly zrušené. Jsem zase s mámou, schováváme se ve sklepech a jíme poslední zbytky zásob. Naštěstí se Němci taky bojí vycházet, tak občas zkusím v noci někde něco najít nebo ukrást. Jednou jsem v noci zašel trochu dál, do Starého města. Hledal jsem Halku. Starý barák, ve kterém bydleli Weberovi, byl pryč, zbyla z něj jenom obrovská kupa cihel. Našel jsem tam jenom pár bezcenných krámů – rozbitý šicí stroj, židle, talíře, příbory. Tady už někdo přede mnou byl. Po Halce taky ani stopa. Vzal jsem si z příborníku na památku aspoň lžičku (*do kafička*), kdyby už náhodou...ne, Halka je chytrá a statečná, určitě se před bombardováním schovala! A po válce se určitě potkáme. Najednou se za vedlejším domem mihla statná chlapská postava. Schoval jsem se za nejbližší roh a srdce jsem měl až v kalhotách. Neměl jsem sem chodit. Opatrně jsem vykoul a ten chlap za druhým rohem se mi díval přímo do tváře. Hrozně jsem se lekl a rychle zalezl zpátky, takže jsem si ho ani nestačil prohlédnout. Chvilí bylo ticho jako v hrobě, ale pak se ozval povědomý chraplavý šepot:

„Wojtku?“

Znova jsem vystrčil hlavu. Uf, byl to pan Komorowski z obchodu. Chvilí jsme si povídali, potkal prý nějaké chlapy z doků. Neznal je jménem, ale pamatoval si, jak vypadali.

„Chodívali tady čtyři, jeden brýlatý, takový mudrlant...“

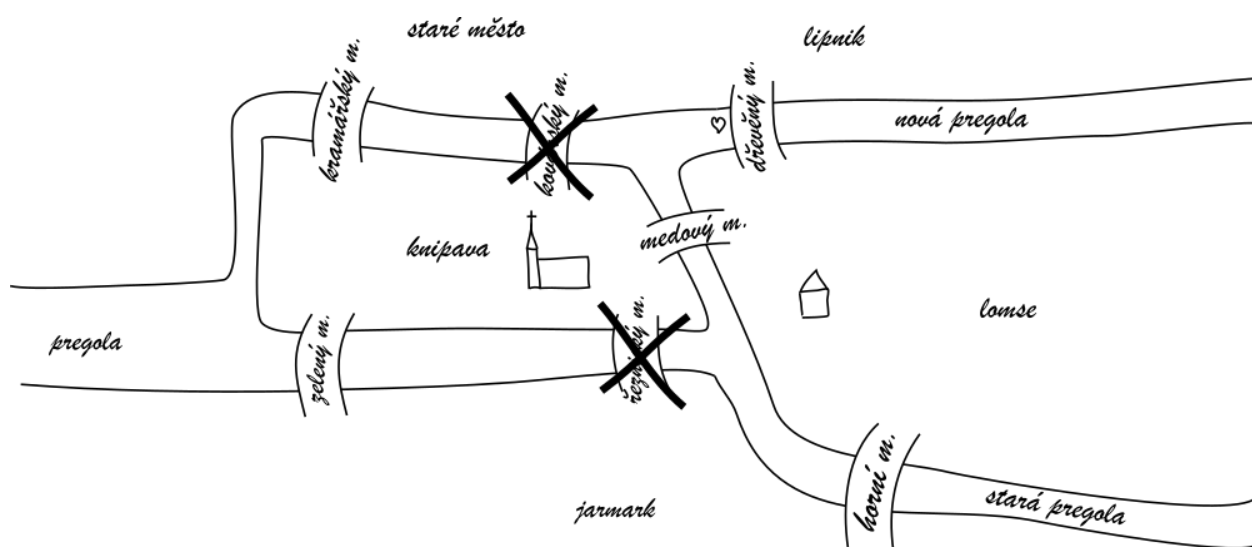
„Marian?“

„Jo, to bude on. A tři hromotluci, jeden vousatý jak Turek a dva takoví holobrádci. Poslední dobou ale už ti dva bez vousů nechodí. Řekl bych, že to nepřežili!“

Pak se ale na konci ulice objevilo světlo auta, tak jsme se raději zadem rozutekli domů. Večer doma jsem pak vzpomínal na holobrádky Staška s Janušem a bylo mi zase do breku.

Srpen 1944

Dnes jsem byl poprvé venku ve dne, prošel jsem celý Královec. Viděl jsem spoustu zničených baráků z bombardování, dokonce i katedrála na Knipavě to pořádně schytala, střecha probořená, okna rozbitá, zbylo z ní jenom obvodové zdivo. Byl jsem ještě jednou u Weberů a procházel naše staré trasy po mostech, ale po Halce nikde ani památky. Mosty se ale bombám taky nevyhnuly. Řeznický a Kovářský, co vedly na Knipavu, jsou fuč, zbyly po nich jenom sloupky na kraji. Vzpomněl jsem si na Halčinu hádanku s mosty. Doma jsem vytáhl pět let (pět let!) starý obrázek a opravil ho:

Chvilku jsem si po mapě jezdil prstem, ale brzy jsem měl jasno. Teď už by nedělní výletníci prošli všechny mosty jednoduše a pan Euler by byl bez práce. Stačí začít na jednom z ostrovů a skončit na tom druhém. Jenomže co je mi to platné, když ani nevím, jestli Halka žije.

Duben 1945

Je po válce! Němci to konečně vzdali a stáhli se za frontu. Spojenecké armády krácejí na Berlín a za pár dnů jsou tam. I obyčejní Němci utekli nebo je vyhnali. Zbylo nás tady pár Poláků, Litevců, Rusů a všude jsou ruští vojáci. V ulicích se opatrně slaví, nikdo neví, co bude dál. Jdu na Dřevěný most. Posledních pár bloků skoro nedýchám, strašně moc chci, aby na mostě byla Halka a nevím, co budu dělat, když ji tam neuvidím. Zahybám na Lipovou ulici a na mostě vidím postavu, jak stojí opřená o zábradlí. Má staré ušpiněné šedé kalhoty a šedou košili, která je jí trochu velká, ale ty hnědé vlasy, ten postoj a teď si dokonce odplivla do vody – je to Halka!

„Hali!“ křičím a běžím na most.

„Wojtku!“ směje se Halka a objímáme se na přivítanou.

„Halko, já jsem tak rád, že jsme zase spolu, to ani nedokážeš pochopit!“

„Wojtku, počkej,“ snaží se mě zastavit.

Já melu dál: „tolik ti toho musím vyprávět! Byla jsi hrozně statečná s tím kradením čisticích prostředků. Marian – to je jeden bývalý učitel – z toho pak udělal peroxid acetonu a ten jsme pak zamrazili do plechovky a...,“ snažím se najednou odvyprávět úplně všechno, co se během války přihodilo, ale v tom si na něco vzpomenu.

„Víš, co se ještě stalo? Loni v dubnu, když byly spojenecké nálety, schytaly to dva mosty na Knipavu! Víš, co to znamená, ne?“

„Wojtku, zpomal trochu, prosím tě,“ směje se Halka.

„No počkej, víš, co to znamená, ne? To znamená, že už je mostů jenom pět! Můžeme udělat tu tvoji procházku! Můžeme začít tady na Lomse a skončit u katedrály na Knipavě a projít po cestě každý most jednou! Půjdem přes Dřevěný, pak Kramářským a...“

Halka mě pohladí po rozčuchaných vlasech, rukou mě jemně chytí za zátylek a přitáhne si mě k sobě. Přivře oči, trochu nahně hlavu...